

Ανανεώνοντας σε βάθος την αναλυτική της εξουσίας **Φουκώ** συνάρθρωσε μια τυπολογία των κοινωνικών αγώνων, διακρίνοντας τρεις θεμελιώδεις κατηγορίες. Η πρώτη αντιστοιχεί στους αγώνες που στρέφονται εναντίον των μορφών εξουσιαστικής επιβολής – κοινωνικής, θρησκευτικής, εθνικής. Η δεύτερη περιλαμβάνει τους αγώνες που αποτελούν μαχητική έκφραση της αντίστασης κατά των σχέσεων εκμετάλλευσης που υπεξαιρούν από τον εργαζόμενο το αντικείμενο του παραγωγικού μόχθου του. Η τρίτη, πιο άμεσα κεντροθετημένη στην μικροφυσική της εξουσίας, συστεγάζει την πολλαπλότητα των αντιστάσεων απέναντι σε σχήματα καθυπόταξης του ατόμου σε καταναγκαστικούς και εσωτερικευμένους κανόνες. Φρονούσε δε ότι αυτό που διακρίνει την εποχή μας έγκειται στην πρωτοκαθεδρία των αγώνων που αντιμάχονται την υποταγή της υποκειμενικότητας σε κανονιστικά πρότυπα ετεροκαθορισμού. Αυτοί οι αγώνες τέμνουν εγκάρσια την πολυμορφία των πολιτικών καθεστώτων και των εθνικών χώρων, αναπτύσσονται γύρω από τοπικές μικροεστίες εξουσίας – πατριαρχική οικογένεια, ανδροκρατικά προνόμια, εμπορευματοποιημένη ιατρική αυθεντία, θεσμική αυθαιρεσία κρατικών μηχανισμών κλπ.- και τέλος επικεντρώνονται στον άμεσο αντίπαλο χωρίς να κατευθύνονται και να συγκλίνουν σ' έναν κύριο εχθρό.

Αναμφίβολα η τυπολογία του Φουκώ απεικονίζει ιδανικά την ετερογενή κατανομή των πολύμορφων κινημάτων χειραφέτησης που αναπτύχθηκαν ραγδαία από τις αρχές του '60 και μετά. Όλοι οι πολιτικο-κοινωνικοί δείκτες συνηγορούν πλέον με τη διαπίστωση ότι έχουμε εισέλθει σε μια φάση αλλαγής εποχής όπου οι πολυεστικά αναδυόμενοι αγώνες διέπονται από ομόρροπες τάσεις σύγκλισης και συμπύκνωσης σε επιλογές αντίστασης απέναντι σε ανανεωμένες μορφές εκμετάλλευσης, πλανητικά εξαπλούμενες με την προέλαση του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού που κατοχυρώνει παντού, με την καταστρεπτική του δύναμη, τον τίτλο του κύριου εχθρού. Απ' αυτή την άποψη είμαστε οι προνομιακοί μάρτυρες μιας «αφύπνισης της ιστορίας» σύμφωνα με την ευτυχή έκφραση του Μπαντιού. Η θεαματική επιστροφή αυτής της κατηγορίας αγώνων συμπίπτει με τις βίαιες επιλογές του κλυδωνιζόμενου νεοφιλευθερισμού που συσπάται για να απορροφήσει το ωστικό κύμα της πρόσφατης ιστορικής κρίσης. Συθέμελα κλονισμένοι και σε κατάσταση πανικού για κάποιο διάστημα φιλοδοξεί πλέον να ανακάμψει με ένα πέρασμα στο όριο (passage à l' limite), και δη παροξυστικά επιταχυνόμενο. Συγκεκριμένα επιλέγει την ριζοσπαστικοποίηση των μορφών εκμετάλλευσης και την φρενήρη επέκτασή τους στο σύνολο της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και των μεσαίων, σχετικά εύπορων κοινωνικών στρωμάτων που αποτελούσαν οργανική συνιστώσα του καπιταλιστικού κοινωνικού συμβολαίου. Η κηδεμονευόμενη Ελλάδα κομίζει την δραματική απόδειξη αυτής της υπόθεσης. Η μνημονιακή στρατηγική φιλοδοξεί να διαγράψει από τον κοινωνικό χάρτη τα ενδιάμεσα στρώματα συμπαρασύροντας το σύνολο σχεδόν της κοινωνίας στο καθοδικό σπινάλ της πτωχοποίησης και της ένδειας. Με τεχνικούς όρους το φιλόδοξο ζητούμενο είναι η εσωτερική υποτίμηση, δηλαδή η βίαιη και εξοντωτική πτώση του επιπέδου ζωής ως εναλλακτική στρατηγική στην αδύνατη νομισματική υποτίμηση ελλείψει εθνικού νομίσματος. Η στρατηγική του οδοστρωτήρα υποκρύπτει ωστόσο ένα αθέατο ζητούμενο, μη αναγώγιμο στη λογιστική της δημοσιονομικής ισορροπίας και προωθούμενο από την δυναμική του περάσματος στο όριο. Πρόκειται για την ενορχηστρωμένη παλινδρόμηση σε αναβαθμισμένες μορφές υπερεκμετάλλευσης, ομογάλακτες με αυτές που εξέθρεψε η άγρια επέκταση της εξουσίας του καπιταλισμού τον 19^ο αιώνα και ομοούσιες με αυτές που διαδίδονται καρκινικά στον ασιατικό χώρο και εγείρουν μια εκφοβιστική πρόκληση ανταγωνιστικότητας απέναντι στην καλοταϊσμένη ηγεμονία της Δύσης. Κατά κάποιο τρόπο, η φρανκενσταϊνική φιλοδοξία του ευρωπαϊκού καπιταλισμού είναι να δημιουργήσει ένα νέο είδος: τον λευκό κινέζο-έλληνα, βούλγαρο, ισπανό, λετονό... Τα τελευταία χρόνια, ήδη πριν την κρίση, στρατηγικοί αναλυτές και αυτόκλητοι προασπιστές του πεπρωμένου της διακηρύττουν εν χορώ ότι η Δύση δεν θα μπορέσει να σηκώσει το γάντι της ασιατικής πρόκλησης εάν δεν ισοπεδώσει δύο εσωτερικά εμπόδια.

Πρώτον, θα πρέπει αν αποσυνδέσει τις πολιτικές αποφάσεις από το ενδεχομενικά αστάθμητο παιχνίδι των κατ'επίφασιν δημοκρατικών διαδικασιών που διαπλέκονται με την κοινοβουλευτική νομιμότητα – πρόκειται για αυτό που ο Μπαλιμπάρ έχει αποκαλέσει «εξουδετέρωση της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης». Και δεύτερον, θα πρέπει να πετσοκόψει με κατεπείγοντα ζήλο τις δαπάνες υγείας, τούτέστιν να δώσει άμεσα την χαριστική βολή στο κράτος Πρόνοιας. Αποκαλυπτική από αυτή την άποψη είναι μια πρόσφατη επιθετική και άκρως δυσοίωνη μελέτη που εκπόνησε ο σιδηρούς ιδεολογικός βραχίονας του νεοφιλευθερισμού ιματισμένος ως οίκος αξιολόγησης, οι StandardandPoof's, και την οποία κοινοποίησε στις διευθυντικές ελίτ του G 20 εν είδει προειδοποιητικής βολής. Προεξοφλεί με απειλητικούς τόνους την επικείμενη υποβάθμιση όλων των χωρών του G 20, εάν δεν υιοθετηθούν άμεσα μέτρα κατεδάφισης των συστημάτων υγείας. Σε αντίθετη περίπτωση απολύτως καμία χώρα από τον ανθό

του καπιταλισμού δεν θα είναι σε θέση να επιδείξει το πολυπόθητο και γελοίο τριπλό Α. Ο δημογραφικός μαρasmus της Δύσης και η επιταχυνόμενη γήρανση των πληθυσμών της, που επέρχεται με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής, σε συνδυασμό με τον πολλαπλασιασμό νέων δαπανηρών ιατρικών τεχνολογιών και την ενσωμάτωσή τους σε θεραπευτικά πρωτόκολλα ανοιχτά σε όλο και ευρύτερα τμήματα του πληθυσμού, οδηγούν αμείλικτα στην επιδείνωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων υπό το βάρος των διογκούμενων δαπανών υγείας. Οργανωτική μήτρα της κοινωνικής κατίσχυσης του καπιταλισμού, η **βιοεξουσία** μεταλλάσσεται πλέον σε μαύρη τρύπα της οικονομίας του. Αντίθετα, αποφαίνεται η μελέτη των StandardandPoort's, «το γεγονός ότι οι περισσότερες ασιατικές χώρες δεν έχουν ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης όπως αυτό που ισχύει στη Δύση σημαίνει ότι η βραδυφλεγής δημογραφική βόμβα δεν θα έχει σημαντικές επιπτώσεις». Τουτέστιν, ο θάνατος υποδεικνύεται ως ο ιδανικός εγγυητής της καπιταλιστικής κερδοφορίας! Η φυσική εξόντωση των ανεπιθύμητων πληθυσμών αποθεώνεται ως η κατ' εξοχήν στρατηγική για να αντιστραφεί η πτωτική τάση του κέρδους. Αυτή η μακάβρια συνταγή που εμπνέει αθόρυβες **βίο-πολιτικές** θανάτου εφαρμόζεται πλέον πειραματικά στην μνημονιακή Ελλάδα όπου ήδη καταγράφεται η αποκαλυπτική καταστροφή του συστήματος υγείας. Δεν θα επεκταθώ εδώ στην καταγιστική λήψη μέτρων διάλυσης που την υλοποιούν. Προς εξυγίανση των κοινωνικών δαπανών, το νεοφιλελεύθερο κράτος σπενδύει να συνάψει στρατηγική συμμαχία με τον θάνατο. Ωστόσο η απλή καταγγελία της λογιστικής διαχείρισης της υγείας αφήνει στο σκοτάδι την ιστορική μετάλλαξη των κοινωνιών που κυοφορούνται στις νεοφιλελεύθερες θερμοκοιτίδες της Δύσης.

Θα υποστηρίξω λοιπόν την θέση ότι μια πραγματική μετάλλαξη εξαπλώνεται στον τρόπο λειτουργίας της βιοεξουσίας, η οποία ως γνωστόν έπαιξε ένα στρατηγικό ρόλο στη μορφοποίηση της εξουσίας στη Δύση και στην επέκτασή της σ' όλες τις όψεις της ζωής. Η βιοεξουσία συγκροτήθηκε γύρω από δύο άξονες. Ο πρώτος ιστορικός άξονας διαμόρφωσε μια ανατομο-πολιτική που παρήγαγε πειθαρχημένα σώματα, υποταγμένα σε τεχνικές ντρεσαρίσματα και επαύξησης της αποδοτικότητάς τους. Σήμερα ο νεοφιλελευθερισμός ξανασχεδιάζει αυτό τον άξονα με ανατριχιαστική ωμότητα. Μαθαίνουμε για παράδειγμα ότι οι κινέζοι εργάζονται στα εργαστήρια της Apple 80 με 90 ώρες την εβδομάδα!

Ο δεύτερο άξονας συγκροτήθηκε ως μια βίο-πολιτική του είδους, αντικείμενο της οποίας ήταν ο πληθυσμός και στόχος η ομαλοποιητική διαχείρισή του. Εκ πρώτης όψεως αυτή η διαχείριση επιστρατεύει μορφές ορθολογικότητας στηριζόμενες στον λόγο της επιστήμης, οι οποίες προάγουν στρατηγικές βελτίωσης της ζωής και αποτροπής του θανάτου. Η εξουσία του ηγεμόνα υπαγόρευε τον θάνατο και επέτρεπε τη ζωή. Η βιοεξουσία υπαγορεύει τη ζωή και επιτρέπει τον θάνατο, όπως σημειώνει ο Φουκώ. Ενσωματώνοντας ωστόσο στους μηχανισμούς της όλες τις παραμέτρους που καθορίζουν τις εκφάνσεις της ζωής, η βιοεξουσία αποδείχτηκε ικανή όχι μόνο να διαχειριστεί τη ζωή αλλά επίσης να προγραμματίσει το Ολοκαύτωμα, σύμφωνα με την ιστορική διατύπωση του Φουκώ. Ο ευγονισμός, ο ρατσισμός και φυσικά ο ναζισμός έφεραν θεαματικά στο φως την εγγενώς διφορούμενη συγκρότηση της βιοεξουσίας. Σήμερα με την κίνηση περάσματος στο όριο, με αυτό το εγκληματικό 'πέραςμα στην πράξη', ο μαινόμενος νεοφιλελευθερισμός αποδεικνύεται φορέας μιας βούλησης ριζικού επανασχεδιασμού των Δυτικών κοινωνιών και σε αυτή την προοπτική ανασυγκροτεί το σύστημα της βιοεξουσίας γύρω από τον θανατηφόρο πόλο της. Η βιοεξουσία αποβάλλει τον διπολικό χαρακτήρα της και μεταλλάσσεται σε μήτρα θανατηφόρων βίο-πολιτικών. Εδώ αποκαλύπτεται το άδηλο διακύβευμα : αυτό που βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη δεν είναι εξομοιώσιμο με έναν απλό εξορθολογισμό των δαπανών υγείας ή με το επιλεκτικό ξήλωμα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Το ζητούμενο για τον 'οριακό' νεοφιλελευθερισμό είναι να προγραμματίσει τον αργό, διακριτικό και πολιτικά ορθό θάνατο των περιττών πληθυσμών, των οποίων η ύπαρξη δυναστεύει τις κοινωνικές δαπάνες και εμποδίζει τις δυτικές οικονομίες να απογειώσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Ενδεικτικό και μακάβριο σύμπτωμα : η εξώθηση των 'περιττών' ανθρώπων στην αυτοκτονία.

Για την νεοφιλελεύθερη πολιτική βούληση, συνταξιούχοι, μη ανακυκλώσιμοι άνεργοι, ανεκπαίδευτοι, χρόνια ψυχικά πάσχοντες, κατατρεγμένοι μετανάστες, άτομα με ειδικές ανάγκες καθώς και τμήματα τη νεολαίας δεν αποτελούν πλέον ενσωματώσιμους πληθυσμούς και νόμιμες κοινωνικές ομάδες αλλά παράνομες υπάρξεις και αντιμετωπίζονται ως η σκαρταδούρα της ανθρωπότητας. Αποτελούν πλέον υπονομευτικές ετερογένειες η ύπαρξη των οποίων αντιβαίνει στο ιδεώδες πλαίσιο αναπαραγωγής του κεφαλαίου και μεγιστοποίησης του κέρδους. Στην 'οριακή' καμπή του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού η βίο-πολιτική μεταλλάσσεται μονοσήμαντα σε βίο-πολιτική θανάτου.

(Αναδημοσίευση: περιοδικό 'αληθεια': <http://aletheia.gr/>)

Αυτόνομη Πρωτοβουλία – Αντιφασίστες/στρίες